

UOT 37.0

Mahirə Ağahüseyn qızı İbadova
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun
Təhsilin nəzəriyyəsi və tarixi şöbəsinin aparıcı elmi işçisi

ŞAĞİRD LƏRİN SAĞLAM HƏYAT TƏRZİNİN FORMALAŞMASINA TƏSİR EDƏN SOSIAL AMİLLƏR

Maura Агагусейн гызы Ибадова
доктор философии по педагогике, доцент
ведущий научный сотрудник отдела Теории и истории образования
Институт Образования Азербайджанской Республики

СОЦИАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ УЧАЩИХСЯ

Ibadova Mahira Aghahuseyn gızı
leading researcher of the department of Theory and history of education
doctor of philosophy in pedagogy, associate professor of
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan

SOCIAL FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF A HEALTHY STUDENT LIFESTYLES

Xülasə. Məqalədə koronavirus pandemiyası dövründə ümumtəhsil məktəb şagirdlərinin sağlam həyat tərzinə müsbət təsir göstərən amillərdən bəhs edilir. Müəllif onlayn dərslərdə şagirdlərin yaradıcılıq imkanlarının genişləndirilməsinə və bunun üçün şəraitin yaradılmasına diqqət yetirməyi, təmiz havada olmağı və idmanla məşğul olmağı tövsiyə edir, şagirdlərin müstəqil iş planının olmasını vacib sayır. Yerli və beynəlxalq təcrübəyə əsasən fiziki, psixi və mənəvi sağlamlığa necə qayğı göstərilməsinə dair səmərəli strategiyalar göstərilir.

Açar sözlər: *həyat tərz, sağlamlıq, psixi, fiziki, mənəvi, sosial, pandemiya, inkişaf, şagird*

Резюме. В статье рассматриваются факторы, положительно влияющие на здоровый образ жизни учащихся в период пандемии коронавируса. Автор рекомендует обратить внимание на расширение творческих возможностей учащихся и для этого создать условия на онлайн-занятиях, а также быть на свежем воздухе и заниматься спортом. Считает важным для школьников иметь самостоятельный план работы. В статье представлены эффективные стратегии ухода за физическим, психическим и духовным здоровьем, основанные на местном и международном опыте.

Ключевые слова: *социальные факторы, образ жизни, здоровье, психический, физический, духовный, социальный, ученик*

Summary. The article examines the factors that have a positive effect on the healthy lifestyle of pupils during the coronavirus pandemic. The author recommends paying attention to expanding the creative possibilities of students and for this to create conditions for online classes, as well as to be in the fresh air and play sports. He considers it important for schoolchildren to have an independent work plan. The article presents effective strategies for caring for physical, mental and spiritual health based on local and international experience.

Key words: *social factors, lifestyle, health, mental, physical, spiritual, social, learner*

Müasir koronavirus pandemiyası dövründə şagirdlərin təhsil və tərbiyə edilməsi məsələsinə xüsusi diqqət və qayğı tələb olunması fikri tez-tez gündəmə gətirilir. Məktəblilərin fiziki,

psixi və mənəvi sağlamlığının, əmək və istirahət məşğuliyyətinin təmin olunması sahəsində ailə, məktəb və ictimaiyyət xeyli iş görsə də, onların bir sıra şəxsi və ümumi problemləri hər bir cəmiyyətdə olduğu kimi, Azərbaycanda da qalmaqdadır. Bu, tamamilə təbiidir, insanların günü-güzəranı, həyat tərzini, qayğıları, cəmiyyətin özü daim dəyişilir, yeniləşir, bəzən də həlli çətin olan ağır problemlərlə qarşılaşır.

Şagirdlərin sağlam həyat tərzini onların ətraf mühitdə baş verən hadisələrlə və bütövlükdə dünya ilə münasibətlərinin tam obrazını təşkil edir. Bu gün bütün dünyanı qapalı həyat tərzini keçirməyə vadar edən koronavirus pandemiyası buna əyani sübutdur. Hər bir şagird əqli, fiziki, psixi və sosial baxımdan baş verən hadisələrə adekvat reaksiya verməyə çalışır.

Bununla yanaşı, otuz il işğal altında qalmış torpaqlarımız və Vətən müharibəsi zamanı erməni vandalları ilə üzləşdiyimiz insanlıqdankənar hadisələr şagirdlərimizdə bir tərəfdən həyəcan, düşməne nifrət hissləri yaratdı, digər tərəfdən isə vətənpərvərlik ruhunu yüksəltməyə, qəhrəman əsgərlərimizlə fəxr etməyə, azad olunmuş torpaqlarımızla qürur hissi keçirməyə sövq etdi.

Onların həyat tərzini tarixi şəraitin (Vətən müharibəsi şəraitində), xalq və millətin adət-ənənələrinin, valideynlərin, məktəbin, küçənin, mövcud ictimai-iqtisadi vəziyyətin və bütövlükdə global bəşəri problemlərin təsir və tələbləri səviyyəsində qurulur. Yaşlılar arasında olduğu kimi, şagirdlər arasında da bu hadisələrə, davranışlara özünəməxsus reaksiyalar müşahidə olunur. Onlarda ağıllarına, istedadına, sağlamlıqlarına, təbii və mənəvi zövqlərinə, vərdiş və inamlarına, fiziki qabiliyyətlərinə görə fərqli cəhətlər özünü büruzə verir. Bununla yanaşı, bu dövrdə onlarda vətənpərvərlik, dostluq və sevgi hissləri, mənlilik və müstəqil düşüncə tərzini daha aydın müşahidə olunur.

Son dövrlərdə baş verən hadisələr şagirdlərin sağlamlığının qorunması istiqamətində daim yorulmaz işlər görməyi zəruri edir. Bütün bu hadisələr cəmiyyət üzvlərinin, o cümlədən şagirdlərimizin həyatından yan keçə bilməz. Məktəb dövründə şagirdlərin rastlaşdığı hadisələr, keçirdiyi hisslər böyüklərə nisbətən daha həssaslıqla anlaşılır, problemli və çətin təsəvvür edilir. Bu müharibədə neçə-neçə azyaşlı uşaqlar

düşmən silahlarından məhv oldular, dinc əhəlinin evləri raketlərlə xarabalıqlara çevrildi, Şəhidlər verdik, neçə-neçə yaralılarımız, qazilərimiz var. Sözsüz ki, bütün bunlar şagirdlərin də həyatında dərin iz qoyur. Həyat təcrübəsi az olan şagirdlər bəzən nə edəcəyini anlamır və bunun üçün də onların psixoloji və sosial köməyə ehtiyacı olur. Digər tərəfdən də dünyanı cəynağına almış pandemiya ünsiyyəti məhdudlaşdırır, şagirdlərin ictimai yerlərdə olmasını qadağan edir. Məlumdur ki, məktəb yaşlı uşaqlar istədikləri kimi hərəkət etməyi, öz problemlərini müstəqil həll etməyi sevirlər, sərbəst fikir söyləmək istəyirlər. “Əlbəttə ki, uşaq sağlamlığının qorunması və möhkəmləndirilməsi problemi konsolidasiya edilmiş, sistemli və ardıcıl şəkildə həll edilməsi lazım olan global bir vəzifədir” [2, s74].

Araşdırmalar göstərir ki, məktəb yaşlı uşaqların orqanizmi üçün sosial mühitə uyğunlaşmaq və ətrafında baş verən hadisələri düzgün qiymətləndirməyi bacarmaq çox böyük həyatı və sosial əhəmiyyət daşıyır. Müxtəlif yaşlı şagirdlərin adaptasiya qabiliyyətləri fərqlidir - yaş və cinsi fərqlər, ailə üzvləri ilə münasibətlər, sosial durum, fiziki və psixi sağlamlıq və hadisələrə özünəməxsus yanaşma sosial mühitə uyğunlaşma proseslərinə ciddi təsir göstərir. Bu proseslər orqanizmdə fizioloji funksiyaların gedişini, orqanizmin müxtəlif situasiyalarda dözümlülük qabiliyyətini tənzimləyir. Sosial mühitə adekvat uyğunlaşma şagirdlərin rastlaşdığı neqativ halların, ruhdan düşmənin, ikrah hissinin yaranmasının qarşısının alınması üçün psixofizioloji mexanizmlərdən biri kimi çox əhəmiyyətlidir. Mühitə uyğunlaşma məktəb dövründə şagirdlərin əksəriyyəti üçün çox mürəkkəb bir prosesə çevrilir. Bu dövrdə onlar, bir çox bioloji və sosial çətinliklərlə qarşılaşır və buna baxmayaraq müstəqil fərd kimi öz fikrini bildirməyə cəhd edirlər.

Onu da xüsusi olaraq qeyd etmək yerinə düşər ki, böyüməkdə olan hər bir şagird təbiətindən asılı olaraq öz qavrayış, təxəyyül, təfəkkür və yaddaş qabiliyyətlərinə görə də fərqli şəkildə böyüyüb inkişaf edir.

Pandemiya dövründə müəllimlərin bir qismi çətinlikləri nəzərə alaraq şagirdləri qabiliyyətlərindən asılı olaraq yaradıcılığa, keçilən mövzular ətrafında internet resurslarından istifadə etməyə, açıq havada idmanla məşğul olmağa,

fiziki hazırlığa, musiqi dinləməyə, mütaliə etməyə, incəsənətin digər növlərinə maraq göstərməyə yönəldir və maraqlandıqları sahə haqqında biliklərini onlayn dərslərdə təqdim etməyə şərait yaradırlar. Şagirdlər bu işlərə özünəməxsus tərzdə həssaslıqla yanaşır və demək olar ki, aparılan bu işlər təlimə marağı yüksəldir.

Məlumdur ki, insanlar irsi keyfiyyətlər hesabına müvafiq şəraitdə öz qabiliyyətlərini büruzə verirlər. Müvafiq mühit, həm ailə daxilində, həm də məktəb şəraitində şagird üçün bir çox həyatı üstünlüklər təşkil edir. Xarici mühitdən tam təcrid olunmuş, özünə qapanmış şagird öz yaşadlarından geri qalır, öz gücünə, biliyinə güvənə bilmir. Pandemiya dövründə yaradıcılıq üzrə aparılan işlər məhz şagirdlərin özünə qapanmamasına, ətrafdakı insanlardan təcrid olunmamasına xidmət edir.

Müəllim mümkün qədər valideynlərə təsir göstərməyə, onları ailə daxilində münasibətlərini daha səmimi etməyə sövq etməli, övladına daha çox diqqət göstərməyi tövsiyə etməlidir. O, passiv şagirdin ətraf mühitinə təsir göstərməli, şəraitini sağlamlaşdırmağa çalışmalı, ictimai faydalı işlərə, onlayn müzakirələrə, tədbirlərdə iştirak etməyə, sərgilərdə əl işlərini nümayiş etdirməyə cəlb etməli və neqativ təsirlərdən qorunmalıdır.

Bu cür uşaqların geriliyini onun yaşadları ilə birlikdə sağlam uşaq kollektivinə güvənərək aradan qaldırmaq daha yaxşı nəticə verir. Passiv bir uşağın həm ailədə, həm də sosial mühitdə həyatının və fəaliyyətinin düzgün təşkili onun fəal təhsil almasına faydalı təsir göstərir.

Müəllim çalışmalıdır ki, şagirdlər özünü-inkişaf prosesində öz çatışmazlıqları ilə müstəqil mübarizə aparsınlar və valideynlər də bu işdə onlara dayaq olsunlar. Onlar buna səy göstərməyincə müəllimlərin zəhməti səmərəli nəticə verməyəcəkdir. Passiv şagird müəllim üçün problemə çevrilməməlidir. Bunun üçün vaxt, hazırlıq işi və müəllimlərin xüsusi yanaşması lazımdır.

Pedaqoji baxımdan bu cür şagirdlərlə işləməkdə, xüsusilə indiki pandemiya şəraitində, hər şeydən əvvəl böyüklərlə uşaqlar arasında səmimi, xeyirxah münasibətlərin olması əsas şərtlərdən biridir. İkincisi, müəllimin hər bir şagirdin müsbət keyfiyyətlərini, maraq və meyllərini müəyyənləşdirə bilməsi və onu passiv qalmamağa, yaşadları ilə əlaqə saxlamasına şərait yaratması müsbət haldır. Bunları nəzərə almadan,

müəllim onlayn dərslərdə də işini uğurlu qura bilməz. Üçüncüsü, müəllim passiv uşaqların mənəvi gücünə inam nümayiş etdirməlidir.

Beləliklə, passiv şagird xüsusi bir münasibətə, yanaşmaya, diqqətə ehtiyacı olan bir insandır və ona qarşı yüksək tələbkarlıqla yanaşmaq və hər zaman nöqsanlarını aşkar demək yol-verilməzdir. Passivliyin aradan qaldırılması uşağın həyatının bütün sahələrini maraqlı edir, yaşadlarına və böyüklərə münasibətini yumşaldır.

İstər pandemiya dövrü, istərsə də adi dövrlərdə bədən tərbiyəsi və idmanla məşğul olmağın sağlam bir cəmiyyətin inkişafında rolu böyükdür. Şagirdlərin həm bədən tərbiyəsi dərslərində, həm də idman tədbirlərində iştirakı zamanı kollektiv fəaliyyət şərtləri və onlara hazırlığı birlik kimi vacib bir əxlaqi keyfiyyətin formalaşmasına və inkişafına kömək edir. Bədən tərbiyəsində əldə edilən müvəffəqiyyət yalnız birinciliyi qazanmaq deyil, bu fəaliyyət iradəni möhkəmləndirir, özünə əminliyi gücləndirir, şagirdləri öz işlərini müsbət emosiyalarla davam etdirməyə sövq edir. Buna motivlərin, hədəflərin və maraqların yüksək səviyyədə formalaşması ilə nail olunur. Fiziki məşqlərdə və idmandakı motivlərin və maraqların məzmunu çox müxtəlifdir. Əvvəlcə edilən fiziki hərəkətlərdən məmnuniyyət, məşq və ya müsabiqə zamanı digər şagirdlərlə ünsiyyət qurmaqdan zövq almaq, çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün gücünü sınaq istəyi və s. Bu müddətdə bədən tərbiyəsi prosesində bir çox dəyərli şəxsiyyət xüsusiyyətləri tədricən formalaşır və möhkəmlənir.

M. Rəhimov məqaləsində sağlam həyat tərzinin formalaşdırılması prosesini belə izah edir: "Hərtərəfli, ahəngdar inkişaf baxımından insanın mənəvi zənginliyi, ruhi qüvvələri onun təbii qüvvələrinə – sağlamlığına, anatomik – fizioloji quruluşuna əsaslanır. Fiziki – genetik cəhətdən hazırlıq insanın müxtəlif sahələrdə normal fəaliyyətə qoşulmasına imkan yaradır, məhsuldar və faydalı iş əmsalının artmasına kömək edir. Bir sözlə, bu proses insanın bilavasitə özünüinkişafının bütün mexanizmlərini mənimsəməsinə, sağlam mənəviyyəyə, sağlam psixoloji duruma, sağlam orqanizmə malik olmasına təminat verir. Belə bir proses elementar fiziki mədəniyyət, gigiyena haqqında biliklər, ümummədəni bacarıq və vərdislər, fiziki tərbiyə və idman məşğələlərinin yerinə yetirilməsi üzrə yaradıcı təfəkkür tələb edir ki, hərtərəfli inki-

şaf etmiş şəxsiyyəti bunsuz təsəvvür etmək olmaz” [1, s.364].

Qeyd etdiyimiz kimi, onlayn dərslərdə incəsənət nümunələrindən istifadə etmək fəal həyat tərzinə müsbət təsir göstərir. Şagirdlərdə ruh yüksəkliyini artırır, daha çox fəallıq göstərməyə imkan yaradır. Mövcud vəziyyətlə əlaqədar olaraq məktəblilərin sağlamlığının qorunması üçün bəzi amillərin nəzərə alınması məqsədəuyğundur. Birincisi, qeyd etmək lazımdır ki, bu işdə bütün məktəb işçilərinin və fənn müəllimlərinin birgə iştirak etməsi məktəblilərin sağlamlığının qorunması üçün daha təsirlidir. Bu iş yalnız rəsm, musiqi müəllimlərini deyil, tarix, ədəbiyyat, bədən tərbiyəsi və əmək müəllimlərini də əhatə etməlidir. Birlikdə maraqlı tədbirlər təşkil etmək yaxşı nəticələr verir: rəsm müsabiqələri, söhbətlər, məruzələr, mühazirələr. Bütün fəaliyyətlər sağlamlığın qorunması sahəsində təhsil fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə yönəlir. İkincisi, bu gün müxtəlif yaşdakı uşaqlarda fiziki fəaliyyətdə kəskin bir azalma var. Bu baxımdan müəllimin uşaqların fiziki fəaliyyətini artırması vacibdir. Dərslər zamanı görmə itkisinin qarşısını alan məşqlər və tənəffüs məşqləri ilə birlikdə mini fasilələrin, idman dəqiqələrinin həyata keçirilməsi məqsədəuyğundur.

Ekskursiyalar maraqlı məlumat verən bir iş növüdür. Məsələn, təbiətə çıxmaq. Bu fəaliyyətin bir neçə müsbət tərəfini bir anda qeyd etmək olar: şagirdlər dərslərdə qazandıqları bilikləri dərinləşdirirlər, şagirdlər təbiətdən daha çox şey əldə etmək imkanı qazanırlar. Onlar təbiətin gözəlliyini hiss etmək, dərk etmək imkanı qazanırlar və əslində təbiətdəki gözəllik yalnız uşağın ağına deyil, həm də əhval-ruhiyyəsinə müsbət təsir göstərir, mənəvi dünyasını zənginləşdirir, onların arasında mehriban ünsiyyət yaranır. Bundan əlavə, şagirdlər açıq havada daha çox vaxt keçirmək imkanına malik olurlar.

Məlumdur ki, müsbət emosiyalar insanı ruhlandırır, ehtiyat qüvvələrini səfərbər edir, səmərəliliyinə səbəb olur və yaradıcılığını bütün sahələrdə stimullaşdırır. Mənfi duyğular isə hər şeydən əvvəl qorxu və gərginlik yaradır.

Beləliklə, musiqi, təsviri fəaliyyət, idman bir sıra problemləri həll etməyə şərait yaradır: uşağın psixoloji baxımdan sakitləşdirir, bununla yanaşı onlarda təlimə marağın azalmasına imkan vermir.

Beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi göstərir ki, xarici ölkələrdə də pandemiya dövründə eyni problemlər yaşanır. Məktəblərdə tam karantin tətbiq edilməsi işləyən valideynləri narahat edir. Bu, xəstəxanalarda, apteklərdə, kommunal xidmətlərdə və davamlı istehsal prosesi olan müəssisələrdə işləyənlərə aiddir.

Belə valideynlər üçün Rusiya məktəblərində güncülənmiş qrup kimi xüsusi növbətçi qruplar yaradılmışdır. Bu cür qruplarda uşaqların sayı 12 nəfərdən artıq deyil. Onlar səhərdən işləyir, uşaqlar müəllimlər tərəfindən nəzarət olunur və müəyyən olunmuş dərsləri də yerinə yetirirlər.

Distant təhsil alan 1-4 sinif şagirdləri sinif rəhbərlərindən tapşırıq alırlar. Tapşırıqlar məktəbin veb saytında və ya valideynlərin fəal şəkildə istifadə etdiyi hər hansı bir mesajlaşmada verilir. Yerinə yetirilmiş dərslərin düzgün şəkildə necə təqdim ediləcəyini sinif rəhbəri müəyyənləşdirir. Bəzi hallarda uşaqlar sadəcə hər şeyi dəftərlərə yazırlar, sonra karantin bitdikdən sonra yoxlanılacağını gözləyirlər.

Lisey şagirdlərinin valideynləri üçün bir az asandır. Burada, əksər hallarda dərslərin icrası üzərində ümumi nəzarətə ehtiyac yoxdur, şagirdlər yetkin və müstəqildirlər.

Orta məktəb şagirdlərinə müstəqil təhsil üçün fənlərin bir hissəsi verilir. Materialın mənimsənilməsinə nəzarət etmək üçün müstəqil iş müəllimə göndərilir. Bir sıra fənlər üçün videodərslər verilir, yəni təlim onlayn aparılır. Bu, materialı daha yaxşı mənimsəməyə və müəllimə sual verməyə imkan yaradır.

Məktəbdə tədris proqramının bütün dərslərinin yerləşdirildiyi bir çox portal var. Bu portalda 1-ci sinifdən 11-ə qədər məktəb proqramına uyğun olaraq Rusiyanın ən yaxşı müəllimləri tərəfindən hazırlanmış interaktiv dərslər vardır. Burada toplanan 120-dən çox məsələlər, video mühazirələr, tematik kurslar, həmçinin tədris filmləri kataloqu və muzeylərə onlayn ekskursiyalar vardır.

Çox vaxt elektron məktəb saytı məsafədən təhsil üçün istifadə olunur. Bu portalda elektron dərslilər və testlər var, interaktiv dərslərindən daha çox istifadə olunur. Bütün şagirdlər üçün açıq bir platformadır. Burada ev tapşırıqlarının düzgünlüyü yoxlanılır və müəllimlərlə suallar müzakirə edilir [5].

Avropa ölkələrinin əksəriyyətində demək olar ki, vəziyyət eynidir, karantin dövründə məktəblər bağlanıb. İsveçdə isə məktəblər fəaliyyət göstərir. 12 yaşdan böyük uşaqlar üçün maskalar tələb olunur. Bir şagird və ya müəllim virusa yoluxarsa, məktəb bağlanmır, ancaq bölgəyə nəzarət edən səlahiyyətli şəxslər hansı karantin tədbirlərinə ehtiyac olduğuna qərar verirlər. Uşaqlar və böyüklər ara məsafəsinə nəzarət etməlidirlər, lakin şagirdlər müəllimlərdən ayrılmamalıdır. Yerli hökumət idman və üzgüçülük dərslərinin minimal fiziki təmasda olan ibtidai məktəblərdə davam etdirir.

İbtidai məktəblər virusla mübarizə üçün liberal bir yanaşma ilə İsveçdəki pandemiya dövründə açıq qaldı. Ölkənin ictimai səhiyyə təşkilatı ibtidai məktəblərin bağlanması üçün “pandemiya üzərində ciddi təsir göstərə biləcəyinə” dair “heç bir elmi dəlil” olmadığını söylədi. Burada xəstə və başqalarına yoluxma riski olan hər yaşda şagird evdə qalmalı və səlahiyyətli şəxslər ayrı-ayrı məktəbləri bağlamağa qərar verə bilərlər [5].

Yerli və beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi göstərir ki, pandemiya dövründə fiziki, psixi və mənəvi sağlamlığa necə qayğı göstərilməsinə dair aşağıdakı səmərəli strategiyalar müəyyən edilmişdir [3].

1. Fiziki sağlamlıq - kiçik dəyişikliklər etməklə ümumi həyat tərzinin qorunması (xüsusi zülallar, meyvə və tərəvəzlər, ekoloji cəhətdən balanslı pəhriz, normal miqdarda qida, kifayət qədər maye qəbulu, müntəzəm idman, havada olmaq).

Ədəbiyyat:

1. Rəhimov, M. Uşaqların orqanizminin hərtərəfli, harmonik inkişafında və stresin sabitləşməsində fiziki tərbiyə və idmandan istifadənin yol və vasitələri. Beynəlxalq olimpiya elmi konfransının materialları. - Bakı, Araz, -2012, -s. 468
2. Гудеева, Е.А. Работа по формированию здорового образа жизни учащихся и здоровьесберегающие технологии на уроках искусства в средней школе // -Москва: Инновационная наука. -2017 № 7, с. 74
3. Йорданова, Т.С. Поведенческая модель во время пандемии (Covid 19). София. <http://journal.asu.ru/zosh/article/view/8126>
4. Как организовать дистанционное обучение в школе во время карантина. <https://tarifkin.ru/r-aznoe/kak-organizovat-distantsionnoe-obuchenie-v-shkole-vo-vremya-karantina>.
5. Как европейские школы функционируют во время пандемии <https://rg.ru/amp/2021/01/26/kak-evropejskie-shkoly-funkcioniruyut-vo-vremya-pandemii.html>

2. Psixi sağlamlığı - psixi cəhətdən özünü tənzimləmək; yüksək dərəcədə sosial empatiya (Covid-19 haqqında məlumatlı olmaq, tətbiq olunan təhlükəsizlik tədbirlərinə ciddi riayət etmək, şəxsi, sosial və virtual gigiyenaya riayət etmək, cəmiyyətlə həmrəylik, ətrafdakılara dəstək və qayğı göstərmək).

3. Mənəvi sağlamlıq - ailə münasibətlərini prioritet olaraq müəyyənləşdirməklə mövcud dəyərlər sisteminin yenidən qiymətləndirilməsi; həyata və pandemiyanın nəticələrinə pozitiv münasibət.

Bu model hər bir şagirdin öz fiziki, psixoloji, sosial və mənəvi sağlamlıqlarına görə məsuliyyəti ilə həyata keçirilməlidir. Bu cür yanaşma şübhəsiz ki, bugünkü pandemiya vəziyyətinin idarə olunmasına öz müsbət təsirini göstərəcəkdir.

Beləliklə, indiki dövrdə məktəbin qarşısında duran vəzifə yalnız sağlam mühit üçün şərait yaratmaq deyil, eyni zamanda milli və dünyəvi ənənələrlə yenilənmiş pedaqoji prosesin keyfiyyətini yüksəltməklə yanaşı, çətinlikləri aradan qaldırılmaq, dözümlü olmaq, özünü və ətrafındakıları qorumaq, sağlamlığına dəyərli münasibət formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Problemnin elmi əhəmiyyəti: bu sahədə aparılmış müşahidələrin nəticələrini ümumiləşdirərək pandemiya dövründə şagirdlərin fiziki, psixi, sosial və mənəvi sağlamlığı üzrə sistemli işin aparılması zəruri hesab edilir.

Problemnin praktik əhəmiyyəti və təbliği: pandemiya dövründə uşaqların sağlamlığının qorunması və möhkəmləndirilməsi üçün praktik tövsiyələr və təkliflər verilir.

E-mail: maira.ibadova@mail.ru

Rəyçilər: ped.ü.elm.dok. **Z.B. Muradova**
ped.ü. fəls.dok. **K.F. Mahmudova**

Redaksiyaya daxil olub:10.06.2021